

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์และการอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการวิเคราะห์แบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 311 ฉบับ จากแบบสอบถามที่ได้รับคืน 316 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.19 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด 320 ฉบับ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยายตามลำดับดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล (ตารางที่ 2-4)
2. ข้อมูลภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงและในอุดมคติของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวช (ตารางที่ 5 และ ภาพที่ 3)

ตารางที่ 2

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ และการเป็นสมาชิกขององค์กรวิชาชีพ

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (n = 311)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	19	6.1
หญิง	292	93.9
อายุ *		
20 – 30 ปี	40	12.9
31 – 40 ปี	173	55.6
41 – 50 ปี	69	22.2
51 – 60 ปี	29	9.3
การเป็นสมาชิกองค์กรวิชาชีพ		
ไม่เป็นสมาชิก	2	0.64
เป็นสมาชิก **	309	99.36
สภาการพยาบาล	278	89.97
สมาคมพยาบาลจิตเวช	198	64.08
สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย	151	48.87
อื่นๆ ***	20	6.47

* $\bar{X} = 38.47$, $SD = 8.09$ และ $\min - \max = 22 - 59$

** ผู้ตอบแต่ละคนระบุมากกว่า 1 รายการ

*** สมาคมข้าราชการพลเรือน, สมาคมศิษย์เก่าของสถานที่เคยศึกษา และชมรมพยาบาลประจำภาค

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงร้อยละ 93.9 มีอายุในช่วง 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 55.6 เป็นสมาชิกองค์กรวิชาชีพร้อยละ 99.36 โดยระบุว่าเป็นสมาชิกของสภาการพยาบาลร้อยละ 89.97

ตารางที่ 3

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามวุฒิการศึกษาและการอบรมหลักสูตรระยะสั้น 3 ถึง 10 เดือน เกี่ยวกับการพยาบาลจิตเวช

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (n = 311)	ร้อยละ
วุฒิการศึกษาสูงสุด		
ประกาศนียบัตรหรือเทียบเท่าปริญญาทางการพยาบาล (หลักสูตร 3 ปีครึ่ง)	9	2.89
ประกาศนียบัตรหรือเทียบเท่าปริญญาตรีทางการพยาบาล (หลักสูตร 4 ปี)	290	93.25
ปริญญาโท	12	3.86
สาขาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช	6	1.93
สาขาอื่นๆ *	6	1.93
ผ่านการอบรมหลักสูตรระยะสั้น 3 ถึง 10 เดือน เกี่ยวกับการพยาบาลจิตเวช		
ไม่เคยอบรม	60	19.30
เคยอบรม **	251	80.70
หลักสูตรสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชระดับหลังการพยาบาล		
ขั้นพื้นฐานระยะเวลา 10 เดือน (สำหรับพยาบาลวิชาชีพ)	138	54.98
หลักสูตรสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชระดับหลังการพยาบาล		
ขั้นพื้นฐานระยะเวลา 4 เดือน (สำหรับพยาบาลวิชาชีพ)	42	16.73
หลักสูตรการเพิ่มทักษะการพยาบาลจิตเวชระดับต้น		
ระยะเวลา 3 เดือน (สำหรับพยาบาลเทคนิค)	71	28.29

* จิตวิทยาแนะแนว , บริหารการพยาบาล และ ไม่ได้ระบุ

** ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับประกาศนียบัตรหรือเทียบเท่าปริญญาตรีทางการพยาบาล (หลักสูตร 4 ปี) คิดเป็นร้อยละ 93.25 ร้อยละ 80.70 เคยผ่านการอบรมหลักสูตรระยะสั้น 3 ถึง 10 เดือนเกี่ยวกับการพยาบาลจิตเวช ในหลักสูตรสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชระดับหลังการพยาบาลขั้นพื้นฐานระยะเวลา 10 เดือน มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 54.98

ตารางที่ 4

จำนวนและร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประสบการณ์ด้านการพยาบาลจิตเวช ตำแหน่งงาน
ปัจจุบัน และการปฏิบัติงานในหน่วยงานจิตเวช

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (n = 311)	ร้อยละ
ประสบการณ์ด้านการพยาบาลจิตเวช *		
1 - 5 ปี	39	12.5
6 - 10 ปี	21	6.8
11 - 15 ปี	112	36.0
16 - 20 ปี	64	20.6
21 - 25 ปี	64	20.6
มากกว่า 25 ปี	11	3.5
ตำแหน่งงานปัจจุบัน		
ผู้บริหารทางการพยาบาลระดับสูง	24	7.7
ผู้บริหารทางการพยาบาลระดับกลาง	17	5.5
ผู้บริหารทางการพยาบาลระดับต้น	63	20.3
พยาบาลประจำการระดับปฏิบัติการ	207	66.5
ปฏิบัติงานในหน่วยงาน		
งานผู้ป่วยใน	249	80.1
งานผู้ป่วยนอก	30	9.6
อื่น ๆ **	32	10.3

* $\bar{X} = 15.14$, $SD = 7.70$, $\min - \max = 1-27$

** กลุ่มงานการพยาบาล งานโรงพยาบาลกลางวัน งานส่งเสริมบริการและวิชาการและศูนย์วิจัย
และพัฒนาคุณภาพของโรงพยาบาล

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์ด้านการพยาบาลจิตเวชในช่วง
10 - 15 ปี ร้อยละ 36 เป็นพยาบาลประจำการระดับปฏิบัติการ ร้อยละ 66.5 และปฏิบัติงานที่
งานผู้ป่วยใน ร้อยละ 80.1

ตารางที่ 5

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงและในอุดมคติของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติในโรงพยาบาลจิตเวช

ภาพลักษณ์	ที่เป็นจริง			ในอุดมคติ			t
	$\bar{X}$	(SD)	ระดับ	$\bar{X}$	(SD)	ระดับ	
ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพ	3.45	(3.47)	ปานกลาง	4.35	(3.88)	ดี	26.72**
ด้านพื้นฐานการศึกษาและความรู้	3.26	(6.91)	ปานกลาง	4.33	(6.60)	ดี	27.50**
ด้านการปฏิบัติกิจกรรมเชิงวิชาชีพ	3.44	(10.09)	ปานกลาง	4.24	(10.09)	ดี	22.04**
ด้านลักษณะส่วนบุคคลที่ปรากฏ	3.84	(7.69)	ดี	4.53	(7.44)	ดีอย่างยิ่ง	20.13**
ด้านการได้รับการตอบแทน	2.77	(4.17)	ปานกลาง	4.13	(4.95)	ดี	24.41**
ด้านการสนับสนุนวิชาชีพ	3.19	(3.86)	ปานกลาง	4.23	(3.94)	ดี	24.20**
ด้านการติดต่อสื่อสารเชิงวิชาชีพ	3.61	(5.12)	ดี	4.45	(5.47)	ดี	23.17**
ด้านการควบคุมตนเอง	3.75	(3.54)	ดี	4.49	(3.60)	ดี	21.42**

** P < .001

จากตารางที่ 5 ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงและในอุดมคติของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชทั้งโดยรวมและรายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และสามารถแสดงเป็นผังภาพดังภาพที่ 3 ดังนี้

ภาพที่ 3 ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงและในอุดมคติของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงาน
ในโรงพยาบาลจิตเวช

การวิเคราะห์คุณลักษณะเชิงวิชาชีพรายข้อเพิ่มเติม

ตารางที่ 6

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลำดับของคุณลักษณะเชิงวิชาชีพรายข้อของภาพลักษณ์ตนเอง
เชิงวิชาชีพที่เป็นจริง 10 ลำดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ลำดับ	คุณลักษณะเชิงวิชาชีพ	ด้าน	$\bar{X}$	SD
1.	ได้รับการประกันความเสี่ยงจากการทำงาน	ด้านการได้รับการตอบแทน	2.26	1.05
2.	สามารถเจรจาเกี่ยวกับค่าตอบแทนที่ เหมาะสมต่อผู้บังคับบัญชา	ด้านการได้รับการตอบแทน	2.33	1.02
3.	สามารถจัดหา แสวงหาการคุ้มครอง และ สวัสดิการที่เหมาะสม	ด้านการได้รับการตอบแทน	2.47	0.94
4.	นำเสนอผลงานทางวิชาการและผลการวิจัย ทางการพยาบาลจิตเวชใหม่ๆ ที่ก้าวหน้า	ด้านการสนับสนุนวิชาชีพ	2.47	0.98
5.	สามารถทำวิจัยทางคลินิกได้	ด้านการปฏิบัติกิจกรรมเชิง วิชาชีพ	2.50	0.95
6.	มีความรู้ความเข้าใจการทำวิจัยทาง คลินิก	ด้านพื้นฐานการศึกษาและ ความรู้	2.51	0.91
7.	สามารถเป็นผู้นำ ริเริ่มวิทยาการใหม่ๆ เพื่อพัฒนาวิชาชีพการพยาบาล	ด้านการสนับสนุนวิชาชีพ	2.76	0.88
8.	ศึกษาต่อเนื่องในระดับที่สูงขึ้นในสาขา ที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาลจิตเวช	ด้านพื้นฐานการศึกษาและ ความรู้	2.78	0.99
9.	สามารถนำผลการวิจัยมาใช้ในการ ปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช	ด้านการปฏิบัติกิจกรรมเชิง วิชาชีพ	2.92	0.89
10.	สามารถทำให้ผู้บังคับบัญชานับสนุนหรือ เปิดโอกาสให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ	ด้านการได้รับการตอบแทน	3.02	0.83

จากตารางที่ 6 คุณลักษณะรายข้อของภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงที่มีคะแนน
เฉลี่ยต่ำสุด 10 ลำดับแรก ส่วนใหญ่อยู่ในด้านการได้รับการตอบแทน

ตารางที่ 7

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลำดับของคุณลักษณะเชิงวิชาชีพรายชื่อของภาพลักษณ์ตนเอง
เชิงวิชาชีพที่เป็นจริง 10 ลำดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ลำดับ	คุณลักษณะเชิงวิชาชีพ	ด้าน	X	SD
1.	ปฏิบัติตามระเบียบของโรงพยาบาล ด้วยความเต็มใจ	ด้านลักษณะส่วนบุคคล ที่ปรากฏ	4.09	0.82
2.	รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย	ด้านลักษณะส่วนบุคคล ที่ปรากฏ	4.08	0.73
3.	สามารถปฏิบัติงานโดยยึดหลัก คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ	ด้านการควบคุมตัวเอง	4.06	0.75
4.	มีการแต่งกายที่เหมาะสมกับกาลเทศะ	ด้านลักษณะส่วนบุคคล ที่ปรากฏ	4.03	0.79
5.	มีท่าทียบนเป็นมิตร ทำให้ผู้ป่วยและ ญาติเข้ามาปรึกษาเมื่อต้องการความ ช่วยเหลือ	ด้านลักษณะส่วนบุคคล ที่ปรากฏ	3.99	0.75
6.	กระตือรือร้นสนใจให้บริการแก่ผู้ป่วย และญาติ	ด้านลักษณะส่วนบุคคล ที่ปรากฏ	3.99	0.74
7.	ยอมรับเมื่อผู้อื่นให้ข้อมูลย้อนกลับ	ด้านการควบคุมตัวเอง	3.91	0.76
8.	ประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับร่วมงาน	ด้านการสนับสนุนวิชาชีพ	3.87	0.77
9.	สำรวจอารมณ์และพฤติกรรมของ ตนเองอย่างสม่ำเสมอ	ด้านการควบคุมตัวเอง	3.84	0.75
10.	มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง	ด้านลักษณะส่วนบุคคล ที่ปรากฏ	3.83	0.84
11.	ไวต่อความรู้สึก ปัญหาและความ ต้องการของผู้ป่วย	ด้านลักษณะส่วนบุคคล ที่ปรากฏ	3.83	0.73

จากตารางที่ 7 คุณลักษณะรายชื่อของภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงที่มีคะแนน
เฉลี่ยสูงสุด 10 ลำดับแรก ส่วนใหญ่อยู่ในด้านลักษณะส่วนบุคคลที่ปรากฏ

ตารางที่ 8

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลำดับของคุณลักษณะเชิงวิชาชีพรายชื่อของภาพลักษณ์ตนเอง
เชิงวิชาชีพในอุดมคติ 10 ลำดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ลำดับ	คุณลักษณะเชิงวิชาชีพ	ด้าน	$\bar{X}$	SD
1.	สามารถเจรจาเกี่ยวกับค่าตอบแทนที่ เหมาะสมต่อผู้บังคับบัญชา	ด้านการได้รับการตอบแทน	3.96	1.13
2.	ศึกษาต่อเนื่องในระดับที่สูงขึ้นในสาขา ที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาลจิตเวช	ด้านพื้นฐานการศึกษาและ ความรู้	3.97	0.99
3.	สามารถจัดหา แสวงหาการคุ้มครอง และสวัสดิการที่เหมาะสม	ด้านการได้รับการตอบแทน	4.02	1.00
4.	นำเสนอผลงานทางวิชาการและผลการ วิจัยทางการพยาบาลจิตเวชใหม่ๆ ที่ ก้าวหน้า	ด้านการสนับสนุนวิชาชีพ	4.02	0.94
5.	ได้รับการประกันความเสี่ยงจากการทำงาน	ด้านการได้รับการตอบแทน	4.09	1.08
6.	สามารถเป็นผู้ริเริ่มวิทยาการใหม่ๆ เพื่อพัฒนาวิชาชีพการพยาบาล	ด้านการสนับสนุนวิชาชีพ	4.10	0.83
7.	สามารถทำวิจัยทางคลินิกได้	ด้านการปฏิบัติกิจกรรมเชิง วิชาชีพ	4.11	0.88
8.	มีความรู้ความเข้าใจทฤษฎีทางการ พยาบาลทฤษฎีจิตวิทยาและศาสตร์ทาง มนุษยวิทยา	ด้านพื้นฐานการศึกษาและ ความรู้	4.20	0.75
9.	สามารถทำให้ผู้บังคับบัญชาสันนิบาหรือ เปิดโอกาสให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ	ด้านการได้รับการตอบแทน	4.21	0.87
10.	สามารถนำผลการวิจัยมาใช้ในการ ปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช	ด้านการปฏิบัติกิจกรรมเชิง วิชาชีพ	4.23	0.79

จากตารางที่ 8 คุณลักษณะรายชื่อของภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติที่มีคะแนน
เฉลี่ยสูงสุด 10 ลำดับแรก ส่วนใหญ่อยู่ในด้านการได้รับการตอบแทน

ตารางที่ 9

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลำดับของคุณลักษณะเชิงวิชาชีพรายชื่อของภาพลักษณ์ตนเอง
เชิงวิชาชีพในอุดมคติ 10 ลำดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ลำดับ	คุณลักษณะเชิงวิชาชีพ	ด้าน	$\bar{X}$	SD
1.	มีท่าทีอบอุ่นเป็นมิตรทำให้ผู้ป่วยและญาติ เข้ามาปรึกษาเมื่อต้องการความช่วยเหลือ	ด้านลักษณะส่วนบุคคลที่ ปรากฏ	4.63	0.65
2.	กระตือรือร้นสนใจให้บริการแก่ผู้ป่วยและ ญาติ	ด้านลักษณะส่วนบุคคลที่ ปรากฏ	4.62	0.65
3.	รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย	ด้านลักษณะส่วนบุคคลที่ ปรากฏ	4.62	0.62
4.	สามารถให้คำปรึกษาแก่ญาติเกี่ยวกับการดูแล ผู้ป่วยทั้งขณะอยู่โรงพยาบาลและที่บ้าน	ด้านการปฏิบัติกิจกรรมเชิง วิชาชีพ	4.62	0.68
5.	สามารถปฏิบัติงานโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ	ด้านการควบคุมตัวเอง	4.60	0.63
6.	สามารถเป็นผู้นำทีมปฏิบัติการพยาบาล	ด้านการปฏิบัติกิจกรรมเชิง วิชาชีพ	4.58	0.63
7.	ไวต่อความรู้สึก ปัญหาและความต้องการ ของผู้ป่วย	ด้านลักษณะส่วนบุคคลที่ ปรากฏ	4.57	0.67
8.	ปฏิบัติตามระเบียบของโรงพยาบาล ด้วยความเต็มใจ	ด้านลักษณะส่วนบุคคลที่ ปรากฏ	4.56	0.68
9.	มีการแต่งกายที่เหมาะสมกับกาลเทศะ	ด้านลักษณะส่วนบุคคลที่ ปรากฏ	4.55	0.69
10.	ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับ ผู้ร่วมงาน	ด้านการสนับสนุนวิชาชีพ	4.54	0.65

จากตารางที่ 9 คุณลักษณะรายชื่อของภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติที่มีคะแนน
เฉลี่ยสูงสุด 10 ลำดับแรก ส่วนใหญ่อยู่ในด้านลักษณะส่วนบุคคลที่ปรากฏ

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงและภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติ รวมถึงการเปรียบเทียบภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพทั้งที่เป็นจริงและในอุดมคติของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวช ผู้วิจัยแยกอภิปรายตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริง ผลการวิจัยพบว่าพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีคะแนนเฉลี่ยภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 5) ซึ่งหมายความว่าพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีความคิดและความเชื่อว่าตนเองมีคุณลักษณะเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริงเป็นไปตามที่วิชาชีพการพยาบาลด้านการพยาบาลจิตเวชกำหนดไว้ในระดับปานกลาง

สตราเซน (Strasen, 1992) กล่าวว่าเมื่อบุคคลใดตัดสินใจเข้าสู่วิชาชีพการพยาบาลก็จะได้รับการจัดเกลาตั้งแต่เริ่มเข้าสู่ระบบการศึกษา ซึ่งมีปัจจัยหลายด้านที่มีผลต่อภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพของพยาบาล ได้แก่ ปัจจัยการกล่อมเกลาทางสังคม ได้แก่ สิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ การกล่อมเกลาทางเพศในสังคมและกลุ่มอ้างอิงที่มีความสำคัญต่อพยาบาล ในช่วงการเป็นนักศึกษาพยาบาลมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น การได้รับข้อมูลข่าวสารในสังคม ปัจจัยด้านบุคคลเช่น อาจารย์พยาบาล พยาบาลวิชาชีพ ผู้ปกครอง กลุ่มเพื่อนร่วมสถาบันและผู้ป่วยและปัจจัยด้านหลักสูตรการเรียนการสอน เป็นต้น (โสรัตน์ คณิงคิด, 2542) กระบวนการจัดเกลาที่ยังคงดำเนินต่อเนื่องมาตลอดระยะเวลาการปฏิบัติงานด้านการพยาบาล จากการได้พบเห็นเหตุการณ์ทั้งด้านดีและไม่ดี มีสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจที่มีทั้งประสบความสำเร็จและล้มเหลว การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญต่อตัวพยาบาล สิ่งเหล่านี้จึงอาจมีผลต่อภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพของพยาบาลได้ (ศิขริน สุสุข, 2532 ; Strasen, 1992)

งานด้านการพยาบาลจิตเวช เป็นงานที่มีลักษณะมุ่งให้การดูแลผู้ที่มีปัญหาด้านจิตใจ อารมณ์และพฤติกรรม โดยใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีทางสุขภาพจิต เพื่อให้ผู้ที่มีปัญหาดังกล่าวสามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตในสังคมได้ตามอัธยาศัย บางครั้งในการทำงานด้านการพยาบาลจิตเวชต้องประสบกับปัญหาหลายอย่างเช่น ปัญหาความไม่คงที่ของพฤติกรรมของผู้ป่วย ปัญหาผู้ป่วยหลบหนี ปัญหาผู้ป่วยทำร้ายเจ้าหน้าที่ ปัญหาญาติไม่ร่วมมือในการรักษา ปัญหาการไม่ได้รับสนับสนุนความก้าวหน้า ปัญหาการทำงานหนักเนื่องจากภาวะขาดแคลนบุคลากรและภาระงานที่รัดตัวเนื่องจากการสนองค่อนโยบาย (ศิริพร โอภาสวัชชัย, 2531) รวมถึงแรงกดดันจากภายนอก เช่น การรับรองคุณภาพโรงพยาบาล นโยบายด้านการประกันสุขภาพ ปริมาณความต้องการด้าน

การพยาบาลจิตเวช เป็นต้น จากการศึกษาของเจริญ แจ่มแจ้ง (2541) พบว่าพยาบาลได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานอื่นนอกเหนือจากงานด้านการพยาบาล เช่น ฝ่ายวิชาการ กลุ่มงานฟื้นฟูสมรรถภาพ กลุ่มงานสุขภาพจิตและจิตเวชชุมชนและฝ่ายสุศึกษาและประชาสัมพันธ์ จะเห็นว่าพยาบาลมีการกระจายไปอยู่ในหน่วยงานหลายด้าน จึงเป็นทั้งโอกาสในการขยายบทบาทและภาระงานที่มากขึ้นด้วย เหตุดังกล่าวมาแล้วอาจมีผลทำให้พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลการศึกษารั้ครั้งนี้ คล้ายคลึงกับการศึกษาของ ไสรัตน์ คณิงคิต (2542) ที่ศึกษาภาพลักษณ์พยาบาลวิชาชีพตามการรับรู้ของ นักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 115 คน พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีภาพลักษณ์พยาบาลวิชาชีพที่เป็นจริงอยู่ระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

2. ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงรายด้าน ผลการวิจัยพบว่าภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพด้านพื้นฐานการศึกษาและความรู้ ด้านการปฏิบัติกิจกรรมเชิงวิชาชีพ ด้านการได้รับการตอบแทน ด้านการสนับสนุนวิชาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับด้านลักษณะส่วนบุคคลที่ปรากฏด้านการติดต่อสื่อสารเชิงวิชาชีพ และด้านการควบคุมตนเอง อยู่ในระดับดี (ตารางที่ 5) ดังนี้

2.1 ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงด้านพื้นฐานการศึกษาและความรู้ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีการรับรู้ภาพลักษณ์ตนเองด้านพื้นฐานการศึกษาและความรู้ อยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 5) อภิปรายได้ว่าพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลจิตเวชส่วนใหญ่ร้อยละ 93.25 (ตารางที่ 3) มีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรีทางการพยาบาลหรือเทียบเท่า การศึกษาระดับนี้เป็นการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานที่พยาบาลวิชาชีพทั่วๆ ไปพึงมี (Strasen, 1992) ได้รับการเตรียมความพร้อมด้านความรู้ภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติสำหรับการปฏิบัติงานด้านการให้การพยาบาลในระดับที่ไม่ซับซ้อนได้ (Haward & Greuner, 1994) ทั้งนี้งานด้านการพยาบาลจิตเวชเป็นงานที่มีคุณลักษณะเฉพาะที่มุ่งเน้นการให้ความรู้ทางทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ในเชิงของการแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์ ประกอบกับลักษณะการใช้ตนเองหรือการเข้าใจตนเองเป็นอย่างดีเพื่อที่จะเข้าใจถึงจิตใจของผู้อื่นซึ่งเป็นผู้ที่มีปัญหาด้านสุขภาพจิต โดยใช้จรรยาบรรณพยาบาลอย่างผสมผสานในการสร้างความสัมพันธ์เชิงการบำบัดกับผู้มีปัญหาสุขภาพจิต การพยาบาลจิตเวชจึงมีความแตกต่างไปจากการพยาบาลผู้ป่วยประเภทอื่นๆ การเตรียมความพร้อมของพยาบาลวิชาชีพที่จะมาปฏิบัติงานด้านการพยาบาลจิตเวชโดยเฉพาะจึงมีความจำเป็นมาก (Key & Hofling, 1974) การพยาบาลก็เช่นเดียวกับการพยาบาลทั่วไปที่ต้องมีการเตรียมสำหรับช่วงแห่งการเปลี่ยนแปลงสู่การปฏิรูประบบบริการสุขภาพที่เป็นระบบบริการที่มีเครือข่ายใช้ระบบเชิงรุกที่มีคุณภาพและมาตรฐาน (ทัศนา บุญทอง, 2542) ซึ่งพยาบาลวิชาชีพจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความสามารถที่สูงขึ้น เพื่อรองรับภาระกิจที่ขยายตัวขึ้นตามปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการ

แต่พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานด้านการพยาบาลจิตเวชส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมสำหรับการปฏิบัติงาน จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดใน 10 ลำดับแรก ของคุณลักษณะรายชื่อในเรื่องการมีความรู้ความเข้าใจการทำวิจัยทางคลินิกและการศึกษาต่อเนื่องในระดับที่สูงขึ้นในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาลจิตเวช ซึ่งเป็นคุณลักษณะในด้านพื้นฐานการศึกษาและความรู้ ซึ่งการวิจัยในยุคปัจจุบันมีความสำคัญและมีบทบาทอย่างมากในการพัฒนางานต่างๆ อาจทำให้พยาบาลวิชาชีพเกิดความยุ่งยากในการปรับตัว เกิดความไม่มั่นใจ ทั้งนี้อาจเนื่องจากพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์ในการทำวิจัยโดยตรง รวมถึงไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมสำหรับการวิจัย ซึ่งการศึกษาในระดับปริญญาตรียังขาดการวางพื้นฐานความรู้ด้านการวิจัย โดยจะเน้นในระดับปริญญาโทเป็นต้นไป

ระบบการศึกษาทางการพยาบาลของประเทศไทยจะมีการแยกสาขาการพยาบาลอย่างชัดเจนในระดับปริญญาโท ซึ่งพยาบาลวิชาชีพร้อยละ 3.86 มีวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาโท และร้อยละ 1.93 ระบุว่า เป็นสาขาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช (ตารางที่ 3) บุคคลเหล่านี้มีโอกาสได้พัฒนาตนเองแล้วระดับหนึ่ง และทางหน่วยงานก็ได้เล็งเห็นความสำคัญของการเพิ่มความรู้ทางการพยาบาลจิตเวชสำหรับพยาบาลวิชาชีพ จึงมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาต่อในระดับปริญญาโทสาขาสุขภาพจิตและจิตเวช (ภาคพิเศษ) โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 รวมถึงจัดการอบรมเฉพาะทางในหลักสูตรสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชระดับหลังการพยาบาลขั้นพื้นฐานเป็นระยะเวลา 4 และ 10 เดือนสำหรับพยาบาลวิชาชีพและ หลักสูตร 3 เดือนสำหรับพยาบาลเทคนิค ซึ่งมีพยาบาลวิชาชีพร้อยละ 80.70 (ตารางที่ 3) ได้ผ่านการอบรมดังกล่าวแล้ว ด้วยเหตุผลดังกล่าวอาจทำให้พยาบาลวิชาชีพรับรู้ภาพลักษณ์ตนเองที่เป็นจริงด้านพื้นฐานการศึกษาและความรู้ในระดับปานกลาง

2.2 ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงด้านการปฏิบัติกิจกรรมเชิงวิชาชีพ
 พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีคะแนนเฉลี่ยภาพลักษณ์ด้านการปฏิบัติกิจกรรมเชิงวิชาชีพในระดับปานกลาง (ตารางที่ 5) จากผลการศึกษาพบว่าพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่ร้อยละ 93.25 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการพยาบาล (ตารางที่ 2) ร้อยละ 36.0 มีประสบการณ์การทำงาน 10 – 15 ปี และผ่านการอบรมในหลักสูตรสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช ระดับหลังการพยาบาลขั้นพื้นฐานระยะเวลา 4 เดือนและ 10 เดือน ร้อยละ 71.71 (ตารางที่ 3) การปฏิบัติงานในการดูแลผู้ป่วยจิตเวชจำเป็นต้องมีทักษะในการปฏิบัติงานหลายๆ ด้าน โดยใช้ทักษะการปฏิบัติการพยาบาลเฉพาะสาขาการพยาบาลจิตเวช ร่วมกับทักษะการปฏิบัติการพยาบาลทั่วไป เช่น เกี่ยวกับการพยาบาลสาขาอื่นๆ ซึ่งทักษะเหล่านี้ได้มาจากการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับปริญญาตรี การฝึกอบรมในหลักสูตรเฉพาะสาขาการพยาบาลจิตเวช การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เช่น การศึกษาในระดับปริญญาโทในสาขาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช รวมถึงการมี

ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวช ในด้านการพัฒนาบทบาทของตนเองให้สู่ระดับการปฏิบัติการพยาบาลในขั้นสูง (advanced practice) ได้อย่างเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม โดยมีบทบาทในระดับที่สูงขึ้นเช่น บทบาทผู้ชำนาญการพยาบาลทางคลินิก บทบาทนักบริหาร บทบาทผู้จัดการพยาบาล เป็นต้น ซึ่งการมีความรู้และความชำนาญในการปฏิบัติการพยาบาลจะทำให้พยาบาลมีการพัฒนาตนเอง ส่งผลต่อการพัฒนาความสำคัญในคุณค่าแห่งตน ทำให้มีภาพลักษณ์ตนเองดีขึ้นถึงมีการพัฒนาวิชาชีพด้วย (Fitzpatrick, While & Roberts, 1993)

จากผลการวิจัยจะเห็นว่าพยาบาลวิชาชีพมีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการอบรมเกี่ยวกับการพยาบาลจิตเวชที่ค่อนข้างสูง แต่ในการปฏิบัติงานจริงแล้วพยาบาลมีภาระงานที่ค่อนข้างมาก ต้องรับผิดชอบงานทั้งด้านการพยาบาลและงานอื่นๆ เช่น การเป็นกรรมการต่างๆ ของโรงพยาบาล งานด้านการพัฒนาคุณภาพเพื่อการรับรองคุณภาพของโรงพยาบาล และงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย ทำให้มีการปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาลโดยตรงน้อยลง ดังจากการศึกษาของเจริญ แจ่มแจ้ง (2541) ที่พยาบาลได้กระจายอยู่ในหน่วยงานต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งอาจมีผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงด้านการปฏิบัติกิจกรรมเชิงวิชาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง

2.3 ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงด้านการได้รับการตอบแทน
 พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีภาพลักษณ์ตนเองด้านนี้อยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 5) การตอบแทนหมายถึง การได้รับสิทธิประโยชน์ อาจเป็นในรูปของค่าจ้างหรือเงินเดือน การคุ้มครองการประกันความเสี่ยง การได้รับการสนับสนุนและความมั่นคง (Steers, Porter & Bigly, 1996) ลักษณะการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานด้านการดูแลผู้ป่วยจิตเวช ผู้ป่วยมีลักษณะการแสดงออกทางด้านความคิด อารมณ์และพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ เช่น การด่าว่าผู้อื่น เอะอะไว้วายเสียงดัง ทำร้ายผู้อื่นหรือทำร้ายตนเองรวมถึงการทำลายข้าวของ ก่อให้เกิดความเสียหาย สร้างความกดดันต่อผู้ปฏิบัติงานรวมถึงความรู้สึกไม่ปลอดภัย เกิดความเครียดตลอดเวลาในการปฏิบัติงาน ดังจากการศึกษาของกชพงศ์ สารการ (2542) พบว่าทั้งผู้ป่วยชายและหญิงมีพฤติกรรมรุนแรงทางคำพูดมากที่สุด รองลงมาคือ พฤติกรรมรุนแรงต่อร่างกายผู้อื่น และรายงานของกรมสุขภาพจิต (2541) พบว่าผู้ป่วยมีพฤติกรรมรุนแรงส่วนใหญ่อยู่ในหอผู้ป่วยรับใหม่ โดยบุคลากรที่ถูกทำร้ายมากที่สุดคือผู้ช่วยเหลือคนไข้ สิ่งแวดล้อมในการทำงานในหอผู้ป่วยจิตเวชแม้จะค่อนข้างกดดันแต่ด้วยจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลของพยาบาล อาจมีผลทำให้พยาบาลมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้ แต่สิ่งเหล่านี้ผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความตระหนักปรับปรุงแก้ไขให้มีสวัสดิการหรือการประกันความเสี่ยงเพิ่มเติม การศึกษารั้วนี้คล้ายคลึงกับการ

ศึกษาความคิดเห็นของพยาบาลสังกัดกรมสุขภาพจิตเรื่องความพึงพอใจในงานและความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กรของพยาบาลสังกัดกรมสุขภาพจิต ของสำราญ บุญรักษา (2539) พบว่าพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชรับรู้ว่าได้รับผลประโยชน์ในการตอบแทนอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม (ตารางที่ 6) เกี่ยวกับคุณลักษณะเชิงวิชาชีพรายข้อพบว่า 10 ลำดับแรกที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในด้านการได้รับการตอบแทนเป็นส่วนใหญ่ คือ 1) การได้รับการประกันความเสี่ยงจากการทำงาน 2) ความสามารถในการเจรจาเกี่ยวกับค่าตอบแทนที่เหมาะสมต่อผู้บังคับบัญชา 3) ความสามารถจัดหาแสวงหาการคุ้มครองและสวัสดิการที่เหมาะสม และ 4) สามารถทำให้ผู้บังคับบัญชานับสนุนหรือเปิดโอกาสให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ อภิปรายได้ว่าพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชยังไม่สามารถเรียกร้องหรือปกป้องสิทธิของตนเองตามสภาพการณ์ที่เป็นจริงที่ตนเองรับรู้ อาจเนื่องจากพยาบาลวิชาชีพมีสถานะเป็นข้าราชการต้องอยู่ภายใต้กฎ ระเบียบ การบังคับบัญชาเป็นขั้นตอน การเข้าถึงโอกาสในการเรียกร้องจึงทำได้ยาก อย่างไรก็ตามในภาวะแห่งการแข่งขันและคืบหน้าของการถดถอยทางเศรษฐกิจ ข้าราชการได้รับผลกระทบบ้างแต่ก็ไม่มากนัก แต่เมื่อมีการเปรียบเทียบกับวิชาชีพใกล้เคียง หรือวิชาชีพอื่นที่มีการศึกษาระดับเดียวกันแล้วก็ไม่มีความแตกต่างกัน (Porter, Porter & Lower, 1989) จากลักษณะที่กล่าวมาแล้วอาจมีผลทำให้พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีการรับรู้ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในด้านการได้รับการตอบแทนอยู่ในระดับปานกลาง

2.4 ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงด้านการสนับสนุนวิชาชีพ
 พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีภาพลักษณ์ตนเองด้านนี้อยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 5) ซึ่งการสนับสนุนวิชาชีพสามารถแสดงออกโดยการเป็นสมาชิกองค์กรวิชาชีพ ให้การสนับสนุนวิชาชีพเชิดชูวิชาชีพให้มีความโดดเด่น เป็นที่ยกย่องและยอมรับของสังคม ด้วยวิธีการแห่งปัญญาในการประกอบอาชีพ (Strasen, 1992) รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรม การประชุมวิชาการ และนำเสนอวิชาการใหม่ๆ องค์กรวิชาชีพจึงเป็นตัวแทนของวิชาชีพในการเผยแพร่ภาพลักษณ์พยาบาลได้หนทางหนึ่ง ในการวิจัยครั้งนี้พบว่าพยาบาลวิชาชีพร้อยละ 99.36 ระบุว่าตนเองเป็นสมาชิกองค์กรวิชาชีพ โดยเป็นสมาชิกของสภาการพยาบาล ร้อยละ 89.97 สมาคมพยาบาลจิตเวช ร้อยละ 64.08 สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย ร้อยละ 48.87 (ตารางที่ 2) แสดงว่าพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชส่วนใหญ่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการเป็นสมาชิกขององค์กรวิชาชีพ แต่การเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสมาคมมีมากหรือน้อยยังไม่สามารถระบุได้ ซึ่งองค์กรวิชาชีพการพยาบาลเป็นองค์กรอิสระ 2 องค์กรวิชาชีพใหญ่ คือ 1) สภาการพยาบาล 2) สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย สภาการพยาบาลจัดตั้งขึ้นเมื่อ

พ.ศ. 2528 ตามมาตรา 8 กำหนดให้สภาการพยาบาลมีอำนาจหน้าที่ในการขึ้นทะเบียนและออกใบอนุญาตแก่ผู้ขอเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล และควบคุมการประกอบวิชาชีพการพยาบาลของพยาบาลทุกคน ดังนั้นพยาบาลวิชาชีพทุกคนต้องเป็นสมาชิกของสภาการพยาบาล แต่จากการศึกษาครั้งนี้พยาบาลบางส่วนระบุว่าตนเองไม่เป็นสมาชิกของสภาการพยาบาลอาจเนื่องจาก 1) ไม่ทราบว่าตนเองเป็นสมาชิกแล้ว โดยไม่ได้ให้ความใส่ใจหรือไม่ทราบจริงๆ 2) ไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการเป็นสมาชิกสภาการพยาบาลต่อเนื่อง เพราะการเป็นสมาชิกสภาการพยาบาลต้องมีการต่ออายุทุก 5 ปี และสภาการพยาบาลได้พยายามกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังสมาชิกโดยจัดส่งจดหมายข่าวสภาการพยาบาลไปยังสมาชิกทุกคนตลอดอายุการเป็นสมาชิก ปีละ 6 ฉบับ มีการให้ความรู้ แจ้งข่าวสาร และการตอบคำถามของสมาชิก (สภาการพยาบาล, 2544) เป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างองค์กรวิชาชีพกับสมาชิก แต่ยังเป็นการสื่อสารในทางเดียว สิ่งเหล่านี้อาจทำให้พยาบาลวิชาชีพมีภาพลักษณ์ตนเองที่เป็นจริงด้านการสนับสนุนวิชาชีพอยู่ในระดับปานกลาง

2.5 ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงด้านลักษณะส่วนบุคคลที่ปรากฏ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงด้านลักษณะส่วนบุคคลอยู่ในระดับดี อาจเนื่องจากพยาบาลวิชาชีพมีการจัดเวลาทางด้านบุคลิกภาพ การแสดงออกในการให้บริการ โดยเฉพาะในการปฏิบัติงานด้านการให้การพยาบาลจิตเวช พยาบาลวิชาชีพจำเป็นต้องมีความเป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นใจในตนเอง มีความเป็นผู้นำรวมถึงการเป็นแบบอย่างที่ดี มีความมั่นคงทางจิตใจ (Key & Hofling, 1974) มีความสุข มีความรับผิดชอบ มีการปรับตัวและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เหมาะสมและสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Birckhead, 1988) ซึ่งพยาบาลต้องใช้คุณลักษณะส่วนตนเองนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการรักษาพยาบาลผู้ป่วยจิตเวช (Taylor, 1982) จากการศึกษาของรจเรข อินทโชติ (2539) พบว่าลักษณะบุคลิกภาพของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานกับผู้ป่วยจิตเวชในภาคเหนือมีบุคลิกภาพเด่นในการสร้างความประทับใจที่ดี มีความหมายแปลผลถึงมีแนวโน้มเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบ ไว้วางใจได้ ซื่อสัตย์มีความคำนึงถึงจรรยาบรรณและศีลธรรม สุขุมรอบคอบ มีความอบอุ่น เป็นมิตรและชอบช่วยเหลือผู้อื่น และผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของพูนพิลาศ โรจนสุพจน์ (2540) เรื่องภาพลักษณ์พยาบาลของสาธารณชน ที่พบว่าสาธารณชนรับรู้ภาพลักษณ์พยาบาลด้านคุณสมบัติเฉพาะของพยาบาล ได้แก่ มีความขยัน อดทน รับผิดชอบ เอาใจใส่ มีเมตตา ช่วยเหลือผู้ป่วย เปรียบเทียบกับดอกไม้สีขาวสะอาด หรือผลไม้ที่มีเนื้อในเป็นสีขาว นอกจากนี้ผลจากการคาดหวังของสังคมตั้งแต่อดีตมีส่วนกำหนดคุณลักษณะพยาบาลให้เป็นผู้ที่มีความงดงามทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เป็นผู้ให้บริการด้วยน้ำมือ น้ำคำ และน้ำใจ ซึ่งรวมแล้วหมายถึงการมีความรู้ความสามารถในศาสตร์ที่เรียนมาและสามารถประยุกต์ให้เข้ากับการปฏิบัติการพยาบาลด้วยความชำนาญ นุ่มนวล

และด้วยจิตเมตตากรุณา ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้พยาบาลได้รับการขัดเกลามาตั้งแต่ช่วงของการเป็นนักศึกษาพยาบาล (วิไลศรี ศิริหงษ์ทอง, 2543) สิ่งเหล่านี้อาจมีผลทำให้พยาบาลวิชาชีพมีภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงด้านลักษณะส่วนบุคคลที่ปรากฏอยู่ในระดับดี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม (ตารางที่ 7) เกี่ยวกับคุณลักษณะเชิงวิชาชีพรายข้อพบว่า 10 ลำดับแรก ที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในด้านลักษณะส่วนบุคคลที่ปรากฏเป็นส่วนใหญ่ คือ ความเป็นมิตรชอบงานที่ได้รับมอบหมาย มีท่าทียิ้มแย้มเป็นมิตรทำให้ผู้ป่วยและญาติเข้ามาปรึกษาเมื่อต้องการความช่วยเหลือ กระตือรือร้นสนใจให้บริการแก่ผู้ป่วยและญาติ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ไวต่อความรู้สึกปัญหาและความต้องการของผู้ป่วย การปฏิบัติตามระเบียบของโรงพยาบาลด้วยความตั้งใจ และมีการแต่งกายที่เหมาะสมกับกาลเทศะ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้เป็นคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช ผู้บริหารควรมีการบำรุงรักษาและส่งเสริมให้คงอยู่ต่อไป

2.6 ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงด้านการติดต่อสื่อสารเชิงวิชาชีพ
พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงด้านการติดต่อสื่อสารในวิชาชีพอยู่ในระดับดี (ตารางที่ 5) อาจเนื่องจากการในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวช พยาบาลวิชาชีพจำเป็นต้องใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดเป็นประจํา ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพยาบาลจิตเวช เพื่อให้ผู้ป่วยเกิดความไว้วางใจ ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกที่มีคุณค่า ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างพยาบาลและผู้ป่วย (Stuart & Sundeen, 1987) ทั้งนี้การมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วยจะช่วยให้การค้นหาค้นหาปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปรับตัวของผู้ป่วย สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข (พิไลรัตน์ ทองอุไร, 2529)

นอกจากพยาบาลวิชาชีพจะมีการสร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วยเป็นประจำแล้ว ในการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชพยาบาลวิชาชีพยังต้องมีการทำงานเป็นทีมร่วมกับวิชาชีพอื่น เช่น จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และนักอาชีวบำบัด พยาบาลวิชาชีพซึ่งเป็นบุคคลที่รับทราบข้อมูลของผู้ป่วยมากที่สุดและอยู่ใกล้ชิดกับผู้ป่วยตลอด 24 ชั่วโมง จึงต้องทำหน้าที่ประสานงานเป็นสื่อกลางในการวางแผนการดูแลผู้ป่วย จากการศึกษาครั้งนี้พยาบาลวิชาชีพร้อยละ 87.5 มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านการดูแลผู้ป่วยจิตเวชมากกว่า 5 ปี (ตารางที่ 3) ซึ่งระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่มากขึ้นจะช่วยให้บุคคลนำความรู้และประสบการณ์ที่ผ่านมาในชีวิตและการขัดเกลาทางวิชาชีพมาผสมผสานกัน เกิดการเรียนรู้หรือปฏิบัติในสิ่งที่ดีขึ้น รวมถึงการมีทัศนคติทางบวกต่อการพยาบาลจิตเวชซึ่งจะช่วยเอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติการพยาบาลที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีม (Perko & Kreigh, 1988) จึงทำให้พยาบาลวิชาชีพมีการรับรู้ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงด้านการติดต่อสื่อสารอยู่ในระดับดี

2.7 ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงด้านการควบคุมตัวเอง พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงด้านการควบคุมตัวเองอยู่ในระดับดี อาจเนื่องจากพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานด้านการพยาบาลจิตเวชจำเป็นต้องรู้จักและเข้าใจตนเองเป็นอย่างดีก่อนที่จะเข้าไปในปัญหาและพฤติกรรมของผู้ป่วย ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 55.6 มีอายุในช่วง 31-40 ปี (ตารางที่ 2) ซึ่งเป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้น จึงมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ สามารถคิด ตรึกตรอง มีการแสดงออกเหมาะสมกับกาลเทศะ รวมถึงมีประสบการณ์ทางการศึกษาและการปฏิบัติงานทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติด้านการพยาบาลจิตเวชมากกว่า 5 ปี จึงทำให้พยาบาลวิชาชีพมีการพัฒนาด้านจิตใจขั้นสูงได้ (รจเรช อินทโชติ, 2539) นอกจากนี้พยาบาลวิชาชีพทุกคนต้องประพฤติปฏิบัติตนต่อตนเอง ต่อสังคมและประเทศชาติ ต่อวิชาชีพ ต่อผู้ร่วมวิชาชีพและต่อผู้ประกอบวิชาชีพอื่น ภายใต้จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล โดยยึดเป็นวัฒนธรรมและอุดมการณ์ในจิตวิญญาณ (สภาการพยาบาล, 2540) สิ่งเหล่านี้จึงอาจทำให้พยาบาลวิชาชีพมีการรับรู้ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงด้านการควบคุมตัวเองอยู่ในระดับดี

3. ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติโดยรวมอยู่ในระดับดี (ตารางที่ 5) ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของโสรัตน์ คณึงคิด (2542) ศึกษาภาพลักษณ์พยาบาลวิชาชีพตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4 พบว่า ภาพลักษณ์พยาบาลวิชาชีพในอุดมคติอยู่ในระดับดีและดีมาก ซึ่งสตราเซน (Strasen, 1992) กล่าวว่า ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติของพยาบาลวิชาชีพ เป็นความคิดและความเชื่อเกี่ยวกับคุณลักษณะของตนเองในการประกอบวิชาชีพการพยาบาลที่คาดว่าจะจะเป็นตามคุณลักษณะเชิงวิชาชีพที่วิชาชีพกำหนดหรือคาดหวัง จึงเปรียบเสมือนเป้าหมายของแต่ละบุคคลที่ต้องการจะบรรลุให้ถึงตามที่ตนเองกำหนดไว้ ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีการสร้างภาพลักษณ์ที่ตนเองคาดหวังหรือภาพลักษณ์ในอุดมคติควบคู่ไปกับภาพลักษณ์ที่เป็นจริงในปัจจุบันเสมอ (อวยพร ตันมยุขกุล, 2539) โดยธรรมชาติของบุคคลย่อมต้องการความก้าวหน้าหรือมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น และอาจประกอบกับพยาบาลมีการรับรู้ถึงความคาดหวังของสังคมและวิชาชีพที่ต้องการภาพลักษณ์พยาบาลที่พึงประสงค์ของบุคลากรด้านสาธารณสุขให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรมและมีภาวะผู้นำ มีความรู้และทักษะทางวิชาชีพ มีภูมิปัญญาใช้วิจารณ์ญาณในการตัดสินใจอย่างเหมาะสม มีพฤติกรรมเป็นตัวอย่างแก่สังคมและมีความสามารถในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รู้ทันการเปลี่ยนแปลงของระบบสาธารณสุข เศรษฐกิจ สังคมเทคโนโลยี การเมืองและการบริหาร (สภาการพยาบาล, 2540) สิ่งเหล่านี้จึงอาจทำให้พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีความคาดหวังให้ตนเองมีการพัฒนาคุณลักษณะ

เชิงวิชาชีพให้อยู่ในระดับที่ดีจนถึงอย่างยิ่ง ซึ่งวิชาชีพการพยาบาลและสังคมมีส่วนในการกำหนดภาพลักษณ์พยาบาลที่พึงประสงค์ขึ้นเช่น ภาพนักวิชาชีพ (Kalisch & Kalisch, 1987 ; Strasen, 1989) ภาพนางฟ้าในชุดสีขาว หรือภาพนางฟ้าผู้เมตตา (วิไลศรี ศิริหงษ์ทอง, 2543; สมคิด อัสระวัฒน์, 2535 ; Strasen, 1992) นอกจากนี้ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์การสัมผัสในวิชาชีพการพยาบาลของกลุ่มตัวอย่างที่ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 10-15 ปี (ตารางที่ 4) การมีประสบการณ์ที่นานจะช่วยให้มีการรับรู้ถึงเป้าหมายเชิงวิชาชีพของตนเองและความต้องการของวิชาชีพ เกิดเป็นกระบวนการกล่อมเกลாதงสังคม สิ่งเหล่านี้อาจมีส่วนในการกำหนดภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติโดยรวมอยู่ในระดับดี

4. ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติรายด้าน พบว่าพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลจิตเวชมีภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพด้านพื้นฐานการศึกษาและความรู้ การปฏิบัติกิจกรรมเชิงวิชาชีพ การได้รับการตอบแทน การสนับสนุนวิชาชีพ การติดต่อสื่อสารเชิงวิชาชีพ และการควบคุมตนเองอยู่ในระดับดี สำหรับด้านลักษณะส่วนบุคคลที่ปรากฏอยู่ระดับดีมาก อธิบายได้ดังนี้

4.1 ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติด้านพื้นฐานการศึกษาและความรู้ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีการรับรู้ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติด้านพื้นฐานการศึกษาและความรู้ในระดับดี (ตารางที่ 5) อาจเนื่องจากแรงผลักดันจากสิ่งแวดล้อมของวิชาชีพและสังคมที่ต้องการให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถระดับสูงตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และ 9 ที่เน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเพื่อปฏิรูประบบบริการสาธารณสุข มุ่งสู่ความมีประสิทธิภาพ คุณภาพ รู้เท่าทันและก้าวทันโลก โดยมีความสามารถเลือกใช้ความรู้และเทคโนโลยีได้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม มีความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงควบคู่ไปกับคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต (ชุดิมา หฤทัย, 2543) นโยบายดังกล่าวจึงส่งผลโดยตรงต่อพยาบาลวิชาชีพซึ่งเป็นบุคลากรด้านสาธารณสุข ต้องมีการกำหนดเป้าหมายของตนเองให้มีการพัฒนาด้านการศึกษาและความรู้ เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพและเป็นการพัฒนาภาพลักษณ์วิชาชีพต่อไป

พยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลจิตเวชร้อยละ 3.86 (ตารางที่ 3) ได้พัฒนาตนเองโดยการศึกษาต่อในระดับปริญญาโททั้งสาขาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชและสาขาอื่น ๆ มีส่วนเป็นแบบอย่างในการนำความรู้ทางทฤษฎีและศาสตร์ต่างๆ มาใช้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหน่วยงานขึ้น จึงเป็นผู้นำทางการพยาบาล เป็นตัวอย่างที่ดี สามารถริเริ่มสร้างสรรค์ สนับสนุนบุคลากรในการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่วิชาชีพการพยาบาล (ปริทรรศน์ วันจันทร์, 2539) รวมถึงการมองเห็นโอกาสจากการสนับสนุนความก้าวหน้าทางการศึกษาขององค์กร โดยมีการจัดสรรโควตาให้ทุนการศึกษาต่อในระดับปริญญาโทสาขาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวชภาคพิเศษ

(นอกเวลาราชการ) สำหรับบุคลากรทั้งในและนอกสังกัดกรมสุขภาพจิตปีละจำนวน 20 ทุน (กรมสุขภาพจิต, 2542) ซึ่งจัดว่าเป็นนโยบายที่เป็นรูปธรรมชัดเจนสำหรับพัฒนาบุคลากรให้มีความก้าวหน้าเพิ่มวุฒิทางการศึกษาและความรู้ความสามารถ และการออกหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อผู้สมัครแสดงความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพการพยาบาลเฉพาะสาขาของสภาการพยาบาล ที่กำลังจะประกาศใช้ ในระยะเวลาอันใกล้นี้ สิ่งเหล่านี้มีส่วนสนับสนุนให้พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีการรับรู้ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติด้านพื้นฐานการศึกษาและความรู้ในระดับดี

4.2 ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติด้านการปฏิบัติกิจกรรมเชิงวิชาชีพ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีการรับรู้ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติด้านการปฏิบัติกิจกรรมเชิงวิชาชีพอยู่ในระดับดี (ตารางที่ 5) ในยุคแห่งการปฏิรูประบบบริการสุขภาพ โรงพยาบาลในสังกัดกรมสุขภาพจิตมีนโยบายพัฒนาคุณภาพการบริการโดยการนำระบบประกันคุณภาพ ISO 9002 และการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล (hospital accreditation) มาเป็นแนวทางในการบริหารงาน ดังนั้นกลุ่มงานการพยาบาลของโรงพยาบาลแต่ละแห่งจึงได้พัฒนาคุณภาพบริการตามมาตรฐานวิชาชีพ ตามมาตรฐานการพยาบาลของสภาการพยาบาลและมาตรฐานการพยาบาลผู้ป่วยจิตเวช ซึ่งลักษณะการดำเนินงานดังกล่าวเป็นรูปแบบของการจัดตั้งคณะกรรมการ เช่น คณะกรรมการควบคุมคุณภาพทางการพยาบาล คณะกรรมการสารสนเทศ คณะกรรมการควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล คณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพ เป็นต้น (กลุ่มงานการพยาบาล โรงพยาบาลสวนปรุง, 2543) ทำให้พยาบาลวิชาชีพมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงาน กำหนดวัตถุประสงค์ บทบาทหน้าที่และแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนอย่างเป็นระบบ พยาบาลวิชาชีพจึงต้องมีการเตรียมตัวเองให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม เอื้อต่อการปฏิบัติกิจกรรมเชิงวิชาชีพ

จากข้อมูลการวิเคราะห์เพิ่มเติม(ตารางที่ 8) ข้อความในคุณลักษณะของภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงใน 10 ลำดับแรก ในด้านการปฏิบัติกิจกรรมเชิงวิชาชีพคือ 1) สามารถให้คำปรึกษาแก่ญาติเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยทั้งขณะอยู่โรงพยาบาลและที่บ้าน และ 2) สามารถเป็นผู้นำทีมปฏิบัติการพยาบาลได้ แสดงถึงพยาบาลวิชาชีพมีความคาดหวังที่จะแสดงบทบาทอิสระในการปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาล ใช้ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการตัดสินใจและภาวะผู้นำในการทำงานเพื่อทำให้เกิดความสำเร็จในงานในระดับสูง ก่อให้เกิดความร่วมมือ ไว้วางใจ เป็นที่ยอมรับในกลุ่มวิชาชีพและผู้รับบริการ สิ่งเหล่านี้จึงอาจมีผลทำให้พยาบาลวิชาชีพมีการรับรู้ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติด้านการปฏิบัติกิจกรรมเชิงวิชาชีพในระดับดี

4.3 ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติด้านลักษณะส่วนบุคคลที่ปรากฏ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติด้าน

ลักษณะส่วนบุคคลที่ปรากฏอยู่ในระดับคืออย่างยิ่ง (ตารางที่ 5) ลักษณะส่วนบุคคลที่ปรากฏบุคคลที่มีบุคลิกภาพดีจะสร้างความประทับใจแก่ผู้อื่นได้ตั้งแต่แรกพบ มีเอกลักษณ์ทางวิชาชีพที่กำหนดภาพลักษณ์พยาบาลเช่น เครื่องแบบพยาบาล (Mangum et. Al, 1997) หมวก กระคลุม เครื่องหมาย เข็มขัด (Castiedine, 1996) การเกิดความภาคภูมิใจในวิชาชีพ ต้องการเป็นที่ยอมรับและศรัทธาสำหรับผู้รับบริการทำให้พยาบาลวิชาชีพต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง ทำให้มีการปฏิรูประบบบริการการพยาบาลไทย พยาบาลจึงต้องมีการพัฒนาตนเองขยายบทบาทให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้วย ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม (ตารางที่ 8) เกี่ยวกับคุณลักษณะเชิงวิชาชีพด้านการควบคุมตัวเอง ข้อความที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงใน 10 ลำดับแรก คือ มีท่าทีอบอุ่นเป็นมิตร ทำให้ผู้ป่วยและญาติเข้ามาปรึกษาเมื่อต้องการความช่วยเหลือ กระตือรือร้นสนใจให้บริการแก่ผู้ป่วยและญาติ รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย ไวต่อความรู้สึก ปัญหาและความต้องการของผู้ป่วย ปฏิบัติตามระเบียบของโรงพยาบาล ด้วยความเต็มใจ และมีการแต่งกายที่เหมาะสมกับกาลเทศะ ด้วยเหตุดังกล่าวอาจทำให้พยาบาลวิชาชีพมีภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติด้านลักษณะส่วนบุคคลอยู่ในด้านดีมาก

4.4 ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติด้านการได้รับการตอบแทน
พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติด้านการได้รับการตอบแทนอยู่ในระดับดี (ตารางที่ 5) อาจเนื่องจากพยาบาลวิชาชีพพบว่าตนเองมีโอกาสก้าวหน้าในวิชาชีพพยาบาลในอนาคต โดยที่จะได้รับคำตอบแทนเป็นคำวิชาชีพเมื่อดำรงตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 7 เป็นต้นไป ซึ่งถือว่าเป็นระดับผู้บริหารระดับต้น อีกทั้งพยาบาลวิชาชีพอาจมีการประเมินศักยภาพตนเองและศักยภาพของวิชาชีพในการเจรจาต่อรองคำตอบแทนหรือสวัสดิการได้มากขึ้น จากการมีโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือในระดับบริหาร รวมถึงการขยายขอบเขตบทบาทหน้าที่ให้มีความชัดเจนสู่การปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูงทำให้มีอิสระมากขึ้น เช่น การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อออกวุฒิบัตรแสดงความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพการพยาบาลเฉพาะสาขาของสภาการพยาบาล (สมจิต หนูเจริญกุล, 2540) รวมถึงปัจจัยด้านนโยบายในการปฏิรูประบบบริการสุขภาพที่เน้นความมีคุณภาพ มาตรฐาน และคุณภาพทำให้พยาบาลวิชาชีพมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผน และการปฏิบัติงานที่มากขึ้น การมีระบบการประเมินคุณภาพของงานที่ชัดเจนยิ่งขึ้นด้วย สิ่งเหล่านี้อาจทำให้พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีการรับรู้ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติด้านการได้รับการตอบแทนอยู่ในระดับดี

4.5 ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติด้านการสนับสนุนวิชาชีพ
พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีการรับรู้ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติ

ด้านการสนับสนุนวิชาชีพอยู่ในระดับดี (ตารางที่ 5) แสดงว่าพยาบาลวิชาชีพมีความคาดหวังที่จะสนับสนุนและส่งเสริมวิชาชีพให้มีความก้าวหน้า แสดงถึงการมีความคิดและความเชื่อที่ดีต่อการร่วมพัฒนาวิชาชีพ การมีโอกาเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ขององค์กรวิชาชีพ เช่นการมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการหรือตัวแทนประจำจังหวัด การเห็นผลงานขององค์กรวิชาชีพที่ผ่านมา เช่น การแก้ไขพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 การกำหนดการสอบความรู้ผู้ขอขึ้นทะเบียนสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาใหม่ทุกคน โดยสภาการพยาบาล จึงทำให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในวิชาชีพ ต้องการที่จะสนับสนุนวิชาชีพให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น และจากความคิดเห็นของพยาบาลวิชาชีพต้องการให้องค์กรวิชาชีพมีบทบาทในการพัฒนาวิชาชีพให้มากขึ้น (ประนอม รอดคำดี, 2540) แสดงว่าพยาบาลวิชาชีพให้ความสนใจและมีการแสดงความคิดอย่างอิสระและรู้จักใช้สิทธิของตนเองเพิ่มขึ้น

4.6 ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติด้านการติดต่อสื่อสารเชิงวิชาชีพ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติด้านการติดต่อสื่อสารเชิงวิชาชีพอยู่ในระดับดี (ตารางที่ 5) ทั้งนี้การสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิบัติการพยาบาลจิตเวชที่มีคุณภาพตามหลักการพยาบาลจิตเวช การสื่อสารที่กระชับชัดเจน มีความเป็นธรรมชาติ ใจกว้าง เปิดใจยอมรับฟังผู้มารับบริการและแสดงความคิดเห็นได้อย่างตรงไปตรงมา จะช่วยให้สามารถมองความเป็นจริง ตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม (Murray & Huelskoetter, 1991) นอกจากนี้การสื่อสารที่ดีมีประสิทธิภาพระหว่างทีมการพยาบาลและทีมสุขภาพ จะช่วยส่งเสริมให้ผู้ป่วยได้รับประโยชน์สูงสุด ผลที่ตามมาจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานเองเกิดความพึงพอใจ ลดความขัดแย้งในหน่วยงาน เกิดการยอมรับรวมถึงสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับซึ่งกันและกัน สร้างบรรยากาศที่ดีในองค์กร (พงษ์เทพ วรกิจโกศล, 2527) นอกจากนี้ความคาดหวังของสังคมหรือผู้รับบริการต้องการภาพลักษณ์พยาบาลวิชาชีพในอุดมคติให้เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ มีการติดต่อสื่อสารที่ดี (พูนพิลาศ โรจน์สุพจน์, 2540) เป็นผู้มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีทักษะในการแก้ไขปัญหา สามารถอธิบายหรือให้ข้อมูลแก่ผู้รับบริการได้ (สมคิด อิศระวัฒน์, 2535) รวมถึงการนำความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีของระบบการสื่อสารมาใช้ในการทำงานมากขึ้น เช่น การบริการปรึกษาทางโทรศัพท์ การตอบปัญหาทางอินเทอร์เน็ต การประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อทางโทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์มากขึ้น มีผลทำให้สะดวก รวดเร็ว และประหยัดเวลา ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้พยาบาลวิชาชีพมีการตั้งเป้าหมายภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติด้านการติดต่อสื่อสารเชิงวิชาชีพอยู่ในระดับดี

4.7 ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติด้านการควบคุมตนเอง พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติด้านการ

ควบคุมตนเองอยู่ในระดับดี (ตารางที่ 5) อาจเนื่องจากพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 55.6 มีอายุ 31 – 40 ปี (ตารางที่ 2) อยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น จึงมีความมั่นคงทางอารมณ์ เป็นระยะที่สร้างความมั่นคงให้กับชีวิต มีความสมบูรณ์ทั้งทางสุขภาพกายและสุขภาพจิต นอกจากนี้ในการปฏิบัติงานพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานด้านการดูแลผู้ป่วยจิตเวชต้องมีการฝึกฝนตัวเองให้สามารถเผชิญปัญหาต่างๆ มีการแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรมที่เหมาะสม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับผู้ป่วยจิตเวชได้ สตราเซน (Strasen, 1992) กล่าวว่า บุคคลที่มีภาพลักษณ์ตนเองด้านการควบคุมตัวเองดี เป็นบุคคลที่มีการกำหนดเป้าหมายสำหรับตนเองอย่างมีทิศทางที่แน่นอน มีการผลักดันตนเองให้มีความก้าวหน้าโดยอาศัยแรงขับภายในหรือความต้องการของตนเองเนื่องจากเป็นบุคคลที่เปิดกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ยอมรับในจุดเด่นและจุดบกพร่องของตนเองได้ ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม (ตารางที่ 9) เกี่ยวกับคุณลักษณะเชิงวิชาชีพด้านการควบคุมตนเอง ข้อความที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงใน 10 ลำดับแรก คือ ความสามารถปฏิบัติงานโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ แสดงว่าพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีความคิดความเชื่อที่ดีต่อการปฏิบัติตามหลักคุณธรรม จรรยาบรรณ ทั้งนี้ภาพลักษณ์พยาบาลวิชาชีพที่พึงประสงค์ตามความคาดหวังของวิชาชีพเพื่อพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพ ต้องการให้กำลังคนด้านสุขภาพเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ มีพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม (สภาการพยาบาล, 2540) สิ่งเหล่านี้อาจมีส่วนส่งเสริมให้พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีการตั้งเป้าหมายภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติด้านการควบคุมตนเองอยู่ในระดับดี

5 ภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงและในอุดมคติของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวช จากการทดสอบทางสถิติพบว่าภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงและในอุดมคติมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($t=26.72$) (ตารางที่ 5) และแสดงในภาพที่ 3 ผลจากการศึกษาครั้งนี้มีความคล้ายคลึงกับการศึกษาภาพลักษณ์พยาบาลที่ผ่านมาเช่น การศึกษาภาพลักษณ์พยาบาลวิชาชีพที่เป็นจริงและในอุดมคติในกลุ่มนักศึกษาพยาบาลของไสรรัตน์ คณิงคิต (2540) เมนเดสและหลุยส์ (Mendez & Louis, 1991) และการศึกษาภาพลักษณ์พยาบาลในสาธารณชนของ พูนพิลาส โรจน์สุพจน์ (2540) ที่พบว่าภาพลักษณ์พยาบาลในอุดมคติมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าภาพลักษณ์พยาบาลที่เป็นจริงและภาพลักษณ์ทั้งสองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การที่พยาบาลวิชาชีพมีภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพในอุดมคติมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงแสดงว่า พยาบาลวิชาชีพมีการตั้งเป้าหมายสำหรับตนเองในอนาคตไว้ว่า ตนเองควรจะมีทิศทางในการพัฒนาตนเองอย่างไรบ้าง เปรียบเสมือนการตั้งวิสัยทัศน์สำหรับตนเองล่วงหน้า อาจเป็นผลจากแรงกระตุ้นทั้งจากภายในของ

พยายามเองและแรงกระตุ้นจากภายนอก โดยแรงกระตุ้นจากภายใน เป็นแรงขับที่บุคคลจะพยายามผลักดันตนเองให้สูงขึ้น หรือก้าวหน้า ซึ่งเป็นผลจากการรับรู้ภาพลักษณ์ตนเองที่เป็นจริงอย่างเหมาะสม จึงเกิดภาพลักษณ์ตนเองดี ซึ่งสตราเซน (Strasen, 1992) กล่าวว่า บุคคลที่มีภาพลักษณ์ตนเองดีคือบุคคลที่สามารถเผชิญและยอมรับในจุดเด่นและจุดด้อยของตนเอง มีพลังที่จะผลักดันตนเองให้ผ่านพ้นอุปสรรค ตลอดจนเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันหรือเหตุการณ์ที่ทำทลายได้ สามารถหลุดตัวเองจากความล้มเหลว รวมถึงสามารถแบ่งปันผู้อื่นให้ประสบความสำเร็จ และมีความสุขได้ ทำให้มีพัฒนาการทางด้านจิตใจและอารมณ์ที่สมบูรณ์ มีอุดมการณ์ในชีวิตที่เป็นจริง มีความยุติธรรมสำหรับตนเอง มีความเคารพตนเอง ไม่ถูกเหยียดหยามตนเองหรือไม่หลงใหลตนเองเกินไป ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่มีภาพลักษณ์ตนเองไม่ดีจะพยายามปกป้องตนเอง หาเหตุผลเข้าข้างตัวเอง ไม่ยอมรับในจุดด้อยของตัวเอง ไม่สามารถเรียนรู้ที่จะรักตัวเองหรือผู้อื่นได้ รวมถึงถูกรังแกผู้อื่นให้ตกต่ำลงไป ไม่สามารถพลิกผันวิกฤตให้เป็นโอกาสได้ จากการที่พยาบาลวิชาชีพเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคมและในวิชาชีพ มีกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและการขัดเกลาทางวิชาชีพ มีประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาล จึงมีการพัฒนาภาพลักษณ์ตนเองตลอดเวลา ทำให้ภาพลักษณ์ตนเองที่เป็นจริงและในอุดมคติมีความแตกต่างกัน

ส่วนแรงผลักดันจากภายนอก อาจเนื่องจากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมถึงแนวโน้มของวิชาชีพการพยาบาลในอนาคต เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549 ระบบการประกันคุณภาพบริการพยาบาลและโรงพยาบาล การเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรต่างๆ โดยใช้ระบบเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัวและชุมชน และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี พยาบาลจึงต้องมีการเตรียมตัวสู่ความเป็นสากลหรือนานาชาติมากขึ้น โดยต้องแสดงบทบาทในเชิงรุกเข้าไปในชุมชนให้มากขึ้น มีการใช้ความรู้ที่หลากหลายเช่น ความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษ การใช้ระบบสารสนเทศในการปฏิบัติงานและค้นหาข้อมูล รวมถึงการวิจัยการปฏิบัติการพยาบาลข้ามวัฒนธรรมมีมากขึ้น (trans-cultural nursing) (ถนอมขวัญ ทวีบุรณ์, 2543)

เมื่อพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยของภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เกิดขึ้นจริงและในอุดมคติรายด้าน พบว่าภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพด้านการได้รับการตอบแทนมีค่าคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกันมากที่สุด ส่วนภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพด้านลักษณะส่วนบุคคลมีค่าคะแนนเฉลี่ยใกล้เคียงกันมากที่สุด (ภาพที่ 3) แสดงว่าพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมีภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพด้านการได้รับการตอบแทนเป็นจุดด้อยหรือจุดบกพร่องของตนเอง ดังจากข้อมูลจากการวิเคราะห์เพิ่มเติม (ตารางที่ 6) พบว่าการได้รับการประกันความเสี่ยงจากการทำงาน ความสามารถในการเจรจาเกี่ยวกับค่าตอบแทนที่เหมาะสมและความสามารถในการจัดหา แสวงหาการคุ้มครองและ

สวัสดิการ มีคะแนนเฉลี่ยในระดับปานกลางที่ค่อนข้างต่ำใน 10 ลำดับแรกของภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงและในอุดมคติ จึงเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารใช้ในการวางแผนเพื่อพัฒนาภาพลักษณ์วิชาชีพด้านนี้ให้ดียิ่งขึ้น

สำหรับภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพด้านลักษณะส่วนบุคคลถือว่าเป็นจุดเด่นของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวช ดังจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม (ตารางที่ 7) พบว่า พยาบาลวิชาชีพเป็นผู้ที่มีหน้าที่อบอุ่นเป็นมิตร ทำให้ผู้ป่วยและญาติเข้ามาปรึกษาเมื่อต้องการความช่วยเหลือ มีความกระตือรือร้น สนใจให้บริการแก่ผู้ป่วยและญาติ ไวต่อความรู้สึกปัญหาและความต้องการของผู้ป่วย มีความรับผิดชอบงานและมีการแต่งกายที่เหมาะสม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีใน 10 ลำดับแรกของภาพลักษณ์ตนเองเชิงวิชาชีพที่เป็นจริงและในอุดมคติ ซึ่งมีประโยชน์ในการพัฒนาบุคลากรได้ง่าย เนื่องจากบุคคลที่มีความรู้สึกต่อตนเองในทางที่ดีย่อมสามารถให้ความรักและเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้ดี ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่พึงปรารถนาของการพัฒนาสู่การเป็นพยาบาลผู้เชี่ยวชาญในสาขาการพยาบาลจิตเวชในอนาคตได้ ข้อมูลเหล่านี้จึงเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารทางการพยาบาลในการส่งเสริมภาพลักษณ์พยาบาลวิชาชีพให้ดียิ่งขึ้น รวมถึงการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์พยาบาลวิชาชีพที่พึงประสงค์สำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชต่อไป